

Σύντομη Ενημέρωση, προς τους Έλληνες Ευρωβουλευτές της Επιτροπής Περιβάλλοντος

2 Απριλίου 2025

ΘΕΜΑ Νέες γονιδιωματικές τεχνικές (έκθεση Polfjård)

Ο προτεινόμενος από την Επιτροπή Κανονισμός για τα φυτά που έχουν παραχθεί με νέες γονιδιωματικές τεχνικές (NPT-NGT) αποσκοπεί στην επιτάχυνση της πρόσβασης στην αγορά για την τελευταία γενιά γενετικά τροποποιημένων φυτών και στην αποφυγή της υφιστάμενης απόρριψης των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων από τους καταναλωτές.

Η πρόταση εκθέτει τους καταναλωτές και το περιβάλλον σε άγνωστους κινδύνους, θέτει σε κίνδυνο τόσο τη βιολογική όσο και την χωρίς γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ) συμβατική γεωργική παραγωγή, και θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα κύμα πατενταρισμένων Γενετικά Τροποποιημένων (ΓΤ) σπόρων. Χωρίς καμία επισήμανση των τελικών προϊόντων, οι καταναλωτές θα μείνουν στο σκοτάδι, δεν θα γνωρίζουν τι βρίσκεται στο πιάτο τους.

Τι είναι οι Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές (NPT);

Οι Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές (NPT) είναι τεχνικές γενετικής τροποποίησης που έχουν αναπτυχθεί μετά την έκδοση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ της ΕΕ για τους ΓΤΟ. Ορισμένες βασίζονται στη μεταφορά γονιδίων από συγγενικά είδη. Άλλες είναι οι λεγόμενες τεχνικές γονιδιακής επεξεργασίας, όπως η CRISPR/Cas. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι, κατ' αρχήν, ο τελικός φυτικός οργανισμός δεν περιέχει γενετικό υλικό από είδος που δεν είναι σεξουαλικά συμβατό).

Είναι τα φυτά NGT γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ);

Οι οργανισμοί που παράγονται με Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές είναι ΓΤΟ, λέει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Αυτά τα φυτά δεν απαγορεύονται επί του παρόντος στην ΕΕ, αλλά υπόκεινται στους κανόνες της υφιστάμενης νομοθεσίας της ΕΕ για τους ΓΤΟ. Η νομοθεσία για τους ΓΤΟ αποσκοπεί στην προστασία της υγείας των ανθρώπων των ζώων και του περιβάλλοντος και στη στήριξη της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Για παράδειγμα, όλοι οι ΓΤΟ πρέπει να υπόκεινται σε κατά περίπτωση αξιολόγηση κινδύνου και παρακολούθηση μετά την απελευθέρωση τους, από το εργαστήριο στο περιβάλλον.

Τι έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή;

Στις 5 Ιουλίου 2023, η Επιτροπή παρουσίασε πρόταση που θεσπίζει δύο κατηγορίες ΓΤ φυτών που λαμβάνονται μέσω ΝΓΤ

- Τα φυτά της κατηγορίας ΝΓΤ1, έχουν μέχρι 20 γενετικές τροποποιήσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί αυτά τα ΓΤ φυτά ως «ισοδύναμα» με τα συμβατικά φυτά που προκύπτουν από φυσιολογική φυτική βελτίωση παρόλες τις αντιρήσεις επιστημονικών επιτροπών που οδηγούν σε επιστημονικές αμφιβολίες. Θέλει να τα εξαιρέσει από την ισχύουσα νομοθεσία, να καταργήσει για αυτά όλες τις υφιστάμενες απαιτήσεις για ΓΤΟ, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης κινδύνου πριν από την έγκριση, των μεθόδων ανίχνευσης, της ιχνηλασιμότητας, της παρακολούθησης και της επισήμανσης για τους καταναλωτές. Οι σπόροι και το λοιπό αναπαραγωγικό υλικό των φυτών (π.χ. κόνδυλοι, μοσχεύματα) θα επισημαίνονται ως «ΝΓΤ κατηγορίας 1» και θα καταχωρούνται σε δημόσια βάση δεδομένων. Τα κράτη-μέλη δεν θα μπορούν να απαγορεύσουν την καλλιέργεια ΝΓΤ1 στο έδαφος τους.

- Τα φυτά της κατηγορίας ΝΓΤ2 είναι όλα τα άλλα φυτά ΝΓΤ με περισσότερες από 20 γενετικές τροποποιήσεις. Για αυτά τα ΓΤ φυτά, οι περισσότερες απαιτήσεις ΓΤΟ θα διατηρηθούν, αν και ορισμένες (π.χ. η υποβολή δοκιμής ανίχνευσης) θα μπορούσαν επίσης να καταργηθούν. Όμως, οι χώρες της ΕΕ δεν θα μπορούν να απαγορεύσουν την καλλιέργεια φυτών ΝΓΤ2 στην επικράτειά τους. Αντίθετα, θα αναγκαστούν με δική τους ευθύνη να υιοθετήσουν μέτρα για την αποφυγή της ακούσιας παρουσίας αυτών των ΓΤ φυτών σε βιολογικές και συμβατικές καλλιέργειες.

Όπως και κάθε άλλος ΓΤΟ, όλα τα φυτά ΝΓΤ θα απαγορεύονται στη βιολογική παραγωγή.

Γιατί ζητείται η εξαίρεση ΝΓΤ φυτών από την ισχύουσα νομοθεσία για ΓΤΟ;

Εταιρείες όπως η Corteva, η Bayer και άλλες ισχυρίζονται εδώ και καιρό ότι οι ΓΤΟ που δεν περιέχουν μη συγγενικό DNA δεν είναι ΓΤΟ κάτι για το οποίο υπάρχει μεγάλη επιστημονική αμφισβήτηση και διχογνωμία. Λένε επίσης ότι οι νέες τεχνικές ΓΤ είναι μια ταχύτερη οδός - σε σύγκριση με τη συνηθισμένη φυτική βελτίωση- για φυτά που αντέχουν στην ξηρασία, αντιστέκονται στις ασθένειες και επιτυγχάνουν υψηλότερες αποδόσεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υιοθετήσει αυτή την επιχειρηματολογία, αν και αναγνωρίζει ότι, τεχνικά και νομικά, τα φυτά από ΝΓΤ είναι ΓΤΟ. Η Επιτροπή επιθυμεί να επιταχύνει την εμπορική αξιοποίηση αυτών

των φυτικών οργανισμών και να παρακάμψει την υφιστάμενη απόρριψη των καταναλωτών απέναντι στα ΓΤ τρόφιμα.

Σημειώνουμε ότι, ευεργετικά χαρακτηριστικά των φυτών, όπως η αντοχή στην ξηρασία ή σε παθογόνα, είναι πιο πιθανό να επιτευχθούν με την κλασική φυτική βελτίωση παρά με τη γενετική μηχανική.

Υπάρχει κάποιο από αυτά τα ΓΤ φυτά ήδη στην αγορά;

Παρόλο που χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Βραζιλία και άλλες έχουν πιο επιεικείς κανονισμούς, μόνο μια χούφτα προϊόντα κυκλοφορούν στο εμπόριο των χωρών αυτών. Μια ανθεκτική στα ζιζανιοκτόνα ελαιοκράμβη από την Cibus και μια «υγιής» σόγια από την Calyxt έχουν αποτύχει στην αγορά. Σε ορισμένες χώρες έχουν εισαχθεί εξειδικευμένα προϊόντα όπως μια «υγιεινή» ντομάτα (Sanatech, Ιαπωνία) και μια σαλάτα με μεγαλύτερη διάρκεια ζωής (Green Venus, ΗΠΑ).

Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα με τον προτεινόμενο νόμο;

Οργανώσεις αγροτών, περιβαλλοντικές ομάδες και ο βιολογικός τομέας έχουν προειδοποιήσει ότι η απορρύθμιση της τελευταίας γενιάς γενετικά τροποποιημένων φυτών θα οδηγήσει σε σημαντικά προβλήματα:

-Αν εγκριθεί το νομοσχέδιο, θα ισχύει για όλα τα φυτικά είδη, δηλαδή για τουλάχιστον 300.000 είδη. Αυτό συνεπάγεται απaráδεκτους κινδύνους για την ακεραιότητα της βιόσφαιράς μας. Οι εφαρμογές στην άγρια φύση πρέπει να αποκλειστούν από οποιαδήποτε αλλαγή στην ισχύουσα νομοθεσία.

- Πιθανοί κίνδυνοι

- Τα φυτά ΝΓΤ1 μπορούν να προκαλέσουν κινδύνους και για τη φύση και την ανθρώπινη υγεία. Αυτή είναι επίσης η άποψη των επιστημονικών εθνικών αρχών όπως η ANSES στη Γαλλία, η BfN στη Γερμανία και η UBA στην Αυστρία, οι οποίοι αμφισβήτησαν την επιστημονική βάση της πρότασης της Επιτροπής δηλαδή την υποτιθέμενη «ισοδυσμία» με τα φυσιολογικά φυτά.

- Έλλειψη επιλογών για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές –

Παρόλο που οι αγρότες θα γνωρίζουν αν καλλιεργούν φυτά ΝΓΤ1, οι παραγωγοί τροφίμων, οι έμποροι λιανικής πώλησης και οι καταναλωτές δεν θα μπορούν να επιλέξουν. Αυτό θα τους δυσκόλευε να αποφύγουν τη ΓΤ τροφή, εάν το επιθυμούν.. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι περισσότεροι άνθρωποι στην ΕΕ επιθυμούν τα ΓΤ τρόφιμα να επισημαίνονται τα γενετικά τροποποιημένα ως τέτοια και οι ενώσεις καταναλωτών έχουν ζητήσει την κατάλληλη επισήμανση. Τα μη ΓΤ τρόφιμα αναγκαστικά θα ακριβήνουν για να καλυφθούν τα έξοδα του διαχωρισμού και της προφύλαξης από επιμόλυνση.

- Αύξηση των πατενταρισμένων σπόρων - Οι τεχνικές γενετικής τροποποίησης και τα χαρακτηριστικά που προκύπτουν από αυτές κατοχυρώνονται με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Οι εν λόγω πατέντες περιορίζουν τη δυνατότητα όσων δεν είναι κάτοχοι πατέντας να χρησιμοποιούν αναπαραγωγικό υλικό για περαιτέρω φυτική βελτίωση. Με την εισαγωγή των φυτών ΝΓΤ, ο αριθμός των πατενταρισμένων σπόρων θα αυξηθεί,

απειλώντας τους μικρομεσαίους βελτιωτές και αγρότες, καθώς και τους τομείς των αγροτικών προϊόντων χωρίς ΓΤΟ, αλλά και των βιολογικών προϊόντων.

Ποια ήταν η θέση του προηγούμενου Ευρω- Κοινοβουλίου;

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε για την εισαγωγή των ακάλουθων αλλαγών στο νομοσχέδιο II

- Αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου. Μόνο σε μια αιτιολογική σκέψη και όχι στα άρθρα, οι ευρωβουλευτές ανέφεραν ότι «τα φυτά NGT που έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν, να αναπαραχθούν ή να εξαπλωθούν στο περιβάλλον, εντός ή εκτός αγρών, θα πρέπει να αξιολογούνται με το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ελέγχου όσον αφορά τις επιπτώσεις των φυτών αυτών στη φύση και το περιβάλλον». (AM 8, τροποποίηση 8))

-Υποχρεωτική επισήμανση των φυτών ΝΓΤ1 και των προϊόντων που περιέχουν ή αποτελούνται από φυτά ΝΓΤ1 μέχρι τον τελικό καταναλωτή. Οι ευρωβουλευτές ζήτησαν να υπάρχει ετικέτα με την ένδειξη «Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές». Ζήτησαν επίσης ιχνηλασιμότητα βάσει εγγράφων, ώστε οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές να μπορούν «να ασκούν την ελευθερία επιλογής τους με αποτελεσματικό τρόπο». (AMs 264 και 265, τροποποιήσεις)

-Απαγόρευση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα φυτά ΝΓΤ, το φυτικό υλικό, τα μέρη του, τις γενετικές πληροφορίες και τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας τροποποίησης. Με αυτές τις προτάσεις, οι ευρωβουλευτές ήθελαν να αποφύγουν τις νομικές αβεβαιότητες (μηνύσεις για επιμόλυνση κλπ), το αυξημένο κόστος και τις νέες εξαρτήσεις για τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους. (AMs 23, 33 τροποποιήσεις)

Οι αλλαγές αυτές αντιμετωπίζουν ορισμένα αλλά όχι όλα τα προβλήματα της παρούσας πρότασης. Οποιοδήποτε τελικό κείμενο που θα αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο τριμερούς διαλόγου και δεν θα τις περιλαμβάνει θα πρέπει να απορριφθεί.

Περισσότερες πληροφορίες:

Αιγίλοπας, Δίκτυο για τη Βιοποικιλότητα και την Οικολογία στη γεωργία (policy@aegilops.gr), www.aegilops.gr

Σιτώ, Δίκτυο Διατήρησης παραδοσιακών σπόρων (seeds@sito.gr), www.sito.gr